

Jałowość i schorzenia wymion głównymi przyczynami ubywania krów ze stad mlecznych

Głównymi przyczynami ubytków u krów mlecznych są nadal jałowość i schorzenia wymion. Ten krąg problemów zdrowotnych wymaga niezbędnie poświęcenia mu zwiększonej uwagi. Przedstawione wyniki wyraźnie tego dowodzą.

Bazę przedmiotowej pracy stanowił zbiór danych oceny wartości użytkowej ras mlecznych, zebrany w ciągu lat 1958–2007 na obszarze podległym Hanowerskiej Izbie Rolniczej. Było to w sumie 16,9 mln obliczeń rocznych wydajności mlecznej krów całorocznie objętych tą oceną. W systemie tym ewidencjonowano także przyczyny wybrakowań i innych ubytków krów ze stada.

W odniesieniu do tej liczby obliczono procentowe wskaźniki ogółu ubytków krów, a w ich obrębie frekwencję i stopień nasilenia dziewięciu przyczyn tych wybrakowań i innych ubytków.

Obniżył się przeciętny wiek życia krów

Skrócenie życia krów dokumentują dane zawarte w tabeli 1. Według nich już między rokiem 1949 a 1958 dość znacznie przybywało w stadach hodowlanych krów młodszych, a udział krów długowiecznych (powyżej 10 lat) zmalał z 14,3 do 5,1%. Do roku 2007 przeciętny wiek objętych tymi badaniami krów obniżył się do niespełna 5 lat.

Tabela 1. Wiek krów (%)

Rok	Do 5 lat	5,1–10 lat	10,1–15 lat	Powyżej 15 lat
1949	35,0	50,2	13,7	0,6
1958	56,4	38,6	4,9	0,2
2007	przeciętny wiek: 4,8 roku			

Przeciętna wielkość obsady w oborze wzrosła w ciągu tych 50 lat z 7,5 do 53,6 krów, czyli ponad siedmiokrotnie. Udział zwierząt zarodowych w pogłowie bydła wzrósł z 37 do 87 procent, a krów objętych oceną wartości użytkowej – z 73 do 88 procent.

Liczba gospodarstw mlecznych zmniejszyła się między rokiem 1959 a 2007 z 52 tys. na 11 tys. Dostawców mleka nadal ubywa – od 3 do 4 procent rocznie. Zwiększa się natomiast o około 1,5% rocznie pogłowie krów, toteż stale wzrasta koncentracja produkcji mleka.

Tabela 2. Wydajność mleka

Rok	Mleko (kg)	Tłuszcz	
		%	kg
1949	3336	3,32	111
1958	4292	3,70	161
2007	8508	4,14	352

Wydajność mleczna krów podwoiła się od roku 1958, przy równoczesnym wzroście zawartości tłuszczu w mleku do 4,14% (tab. 2).

Przyczyny ubywania krów ze stada

Całość materiału, przedstawiona w tabeli 3, obejmuje lata 1958–2007, z których dane zestawiono sumarycznie za cały okres 50 lat oraz w trzech dziesięcioleciach: 1958–1967, 1978–1987 i 1998–2007.

Dane dotyczące przyczyny wybrakowania nazwanej „starość” wskazują, że trzykrotnie mniejsze niż dawniej są z tego powodu wybrakowania w ostatniej dekadzie (1,65%), co koresponduje ze spadkiem liczby długowiecznych krów w stadzie, a zatem – obniżonym przeciętnym wiekiem życia krów (tab. 1).

Tabela 3. Przyczyny ubywania krów spośród całorocznie objętych oceną wartości użytkowej na obszarze podległym Hanowerskiej Izbie Rolniczej w latach 1958–2007 (dane ujęte ogółem oraz w wybranych okresach 10-letnich; przy każdej przyczynie ubycia podano liczbę krów i procent, jaki ona stanowi w całkowitej liczbie krów, które ze stada ubyły)

Lata	Ubytki	Starość	Sprzedaż do hodowli	Niska wydajność	Niska zdolność udojowa	Jałowość	Choroby infekcyjne	Schorzenia wymion	Choroby racic i nóg	Inne schorzenia
1958–1967	784 987 22,45%	39 406 5,02%	84 200 10,70%	147 062 18,81%	ujmowana dopiero od 1968 r.	260 690 33,33%	gruźlica 41 173 5,00% brucelozą 18 983 2,39%	36 748 4,68%	ujmowane dopiero od 1968 r.	156 725 20,00%
1978–1987	1 206 662 33,60%	92 812 7,68%	73 278 6,06%	133 159 11,02%	34 984 2,89%	364 554 30,10%	47 433 3,92%	105 317 8,72%	53 720 4,44%	301 405 24,95%
1998–2007	1 226 324 38,38%	20 224 1,65%	212 425 17,30%	43 558 3,55%	24 446 1,99%	285 218 23,25%	88 239 7,22%	214 487 17,48%	108 428 8,84%	229 299 18,69%
Ogółem 1958–2007	5 431 541 32,04%	267 988 4,93%	599 811 11,04%	535 476 9,85%	102 548 1,90%	1 546 215 28,45%	277 975 5,16%	577 542 10,63%	298 457 5,49%	1 225 529 22,54%
Istotność różnic		n.s.	<0,01	<0,01	n.s.	<0,01	n.s.	<0,01	n.s.	n.s.

n.s. – nie stwierdzono;
<0,01 – różnice statystycznie istotne.

Nową tendencją jest natomiast zwiększenie sprzedaży krów do hodowli, stanowiącej teraz aż ponad 17% krów, jakie ze stada ubywają.

W rozpatrywanym okresie malał stopniowo odsetek wybrakowań z obory krów niskomlecznych, obniżając się z 19 do 3% obecnie. Na zbliżonym do dawniejszego poziomie ($\pm 2\%$) pozostają wybrakowania z powodu niskiej zdolności udojowej.

Choroby infekcyjne nadal eliminują z chowu podobny jak dawniej procent krów, a mianowicie średnio około lub ponad 5%.

Dwukrotnie w ostatnich 20 latach zwiększyły się wybrakowania spowodowane chorobami racic i nóg (z 4,4 do 8,8%).

W kategorii nazwanej „inne schorzenia” zawarte są ubytki z powodu zaburzeń przemiany materii, a także uboje z konieczności wywołane zranieniami, złamaniami, jak również zatruciami oraz padnięcia i nieuleczalne choroby, a nawet porażenia piorunem i szereg innych jednostkowych przypadków.

Wszelkie schorzenia wymion nasiliły się blisko czterokrotnie, stając się drugą z rzędu, najczęstszą przyczyną wybrakowań krów ze stad mlecznych.

Główną zaś nadal pozostają – jałowość i liczne ostre zaburzenia rozrodczych funkcji organizmu krowy, aczkolwiek odnotować należy na tym odcinku poprawę, wyrażającą się zmniejszeniem się w ostatniej dekadzie wybrakowań spowodowanych tymi przyczynami – z 33 na 23%.

Wyniki i dyskusja

Intensywne badania i nauczanie studentów medycyny weterynaryjnej i rolnictwa przyczyniły się bez wątpienia do poprawy wyników uzyskiwanych w rozrodzie bydła ras mlecznych. Jałowość pozostaje jednakże najczęstszą przyczyną wybrakowań krów. Żadna z innych przyczyn powodujących ubytki krów ze stada nie jest

skutkiem oddziaływania tak licznych czynników, jak właśnie jałowość. Na jej wystąpienie, oprócz zwykłych zaniedbań w kierowaniu rozrodem oraz nieterminowego i niestaranego wykonywania związanych z nim zabiegów, mogą zdecydowanie negatywnie wpłynąć błędy żywieniowe, niewłaściwy sposób utrzymania, pielęgnacji i traktowania zwierząt, odziedziczone wady organiczne, infekcje dróg rodnych, a także nieodpowiedni lub nieskuteczny przebieg leczenia, wreszcie zaburzenia hormonalne i zaburzenia przemiany materii.

Z własnej praktyki autora artykułu, profesora Horsta Frerkinga wynika, że zaburzenia przemiany materii są w osiemdziesięciu procentach przyczyną wybrakowań ujętych w kategorii „inne schorzenia”.

Dane liczbowe o schorzeniach wymion, jako przyczynie wybrakowań są statystycznie istotne, analogicznie, jak w przypadku niskiej wydajności oraz jałowości. Ważną rolę w tej kategorii powodów wybrakowań odgrywać może wadliwie funkcjonujące urządzenie udojowe.

Posumowując należy stwierdzić, że poza dane w każdych warunkach zmniejszenie stopnia wybrakowań, a więc wydłużenie okresu użytkowania krów w stadzie i poprawienie tą drogą ekonomiki chowu bydła mlecznego może być w większości przypadków osiągnięte poprzez nieustanną dbałość o poprawę wszystkich warunków chowu, w tym żywienia oraz mlecznego i rozrodowego użytkowania krów.

Na podstawie:

Prof. Dr. Horst Frerking (2009). Sterilität und Euterstörungen Hauptabgangsursachen bei Milchkühen. MASTERRIND Magazin, Heft 6, Sept. 2009: 48-49, ISSN 1867-2809.©
C. KOHLMANN Druck&Verlag GmbH, D-37428 Bad Lauterberg

Tłumaczenie i opracowanie: Kazimierz Żukowski

Jałowość i schorzenia wymion krów

Tabela 3. Przyczyny ubywania krów spośród całorocznie objętych oceną wartości użytkowej na obszarze podległym Hanowerskiej Izbie Rolniczej w latach 1958–2007
(dane ujęte ogółem oraz w wybranych okresach 10-letnich; przy każdej przyczynie ubycia podano liczbę krów i procent, jaki ona stanowi w całkowitej liczbie krów, które ze stada ubyły)

Lata	Ubytki	Starość	Sprzedaż do hodowli	Niska wydajność	Niska zdolność udojowa	Jałowość	Choroby infekcyjne	Schorzenia wymion	Choroby racic i nóg	Inne schorzenia
1958–1967	784 987 22,45%	39 406 5,02%	84 200 10,70%	147 062 18,81%	ujmowana dopiero od 1968 r.	260 690 33,33%	gruźlica 41 173 5,00% brucelozą 18 983 2,39%	36 748 4,68%	ujmowane dopiero od 1968 r.	156 725 20,00%
1978–1987	1 206 662 33,60%	92 812 7,68%	73 278 6,06%	133 159 11,02%	34 984 2,89%	364 554 30,10%	47 433 3,92%	105 317 8,72%	53 720 4,44%	301 405 24,95%
1998–2007	1 226 324 38,38%	20 224 1,65%	212 425 17,30%	43 558 3,55%	24 446 1,99%	285 218 23,25%	88 239 7,22%	214 487 17,48%	108 428 8,84%	229 299 18,69%
Ogółem 1958–2007	5 431 541 32,04%	267 988 4,93%	599 811 11,04%	535 476 9,85%	102 548 1,90%	1 546 215 28,45%	277 975 5,16%	577 542 10,63%	298 457 5,49%	1 225 529 22,54%
Istotność różnic		n.s.	<0,01	<0,01	n.s.	<0,01	n.s.	<0,01	n.s.	n.s.

n.s. – nie stwierdzono;

<0,01 – różnice statystycznie istotne.

